

זחלה ושמה שגרת

זה קורה לכל שגריר הגון: מאשימים אותו בכך שהוא "עבר לצד השני", שחלה מלהיות השגריר של מדינתו אצל המדינה שהוא מואמן בה, והפך שגריר במדינה הזרה בארצו.

זהו דבר בלתי-נמנע. ולפעמים גם קישרי-אהבה. הוא מתחיל להבין את נקודת-ההשקפה של המדינה הזרה, את רגשותיה, את "נפש"ה. אין הוא יכול עוד להתייחס אליה כאל ארץ כבוכה אחר. יחד עם זה השגריר ההגון יודע היטב לשמור על האינטרסים של מדינתו, לא להקריבם על חשבון ידידותו עם המדינה האחרת.

האם זה רע? לא, זהו דבר טוב. כי השגריר נשלח כדי לרכוש נפשות למען מדינתו. ככל שייטיב להבין את מארחיו, כן יטיב להצליח בתפקידו זה.

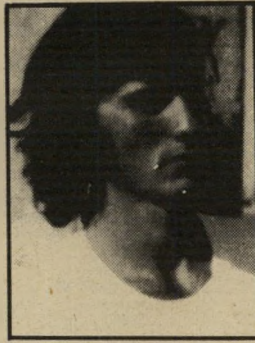
אך בבית זה מעורר חשד. כי בבית נמצאים אנשים — פוליטיקאים, קצינים, דמגוגים למיניהם — המתעקשים לראות את העולם בשחור-לבן, הרוצים להאמין בצדק המוחלט של עצמם ובאי-הצדק המוחלט של כל האחרים. מתחילים לרנן נגד השגריר, לסעון שנדבק במחלת השגרירים, להשמיצו מאחרי גבו, לתבוע "להחזירו הביתה". זה קורה בכל ארץ. זה קורה במיוחד בארץ קנאית, בטליטריה או פרימיטיבית. קל וחומר במדינה הנתונה במצב של כימעט-מילחמה עם הארץ שבה מואמן השגריר. אני מטיב להבין תופעה זו, כי אני סובל ממנה, במידת-מה.

זהו שנים אני מעיין-שגריר של מדינת ישראל אצל הפלסטינים. מינתי את עצמי. ניתן לי לדווח על כך לממשלתי. אך לא זה העיקר.

אני ישראלי, המקיים מגע עם מנהיגים בולטים ומוסמכים של הפלסטינים, עם אישים המקורבים להנהגה המהולה למעשה את ממשלת הומנית. למדתי להבין את מגמותיהם ורגשותיהם — לא מתוך ספרים ומאמרים, אלא מתוך אלפי שעות של שיחות, ויכוחים וסתם דברי-חולין, החיידתי עם כמה מהם, כמו סעד חמאמי ז"ל, שנרצח בגללי, עיצאם סרטאוי ואחרים. למדתי לתעב

יש לי בסיס להשוואה. הירימים כשאכן הרגשתי שהינא ממש נושבת לקראתי ברחוב. גרמה לכך פרשת פינטו. כשחשפתי את הרצח השפל שבוצע עליידי הסגן (דאז) דניאל פינטו, אחרי מיבצע ליטאני, גרם הדבר אצל רבים לשנוא אותי מקרב לב. לא הבנתי את סיבתה של תופעה זו, אך לא היתה לי ברירה אלא לקבל אותה כמות שהיתה.

שום דבר כזה לא קרה הפעם. להיפך, הומטרו עלי גילויים של אהדה. גם מי שלא הסכימו למעשה עצימו, ראו בו — כנראה — מעשה חבר'מני, או סקופ עיתונאי שראוי היה להסייג תכן למענו.

פינטו

אם אכן ייערך לי מישיב פט, יהיה ניתן לבדוק את יחס הציבור בצורה ברורה יותר. בינתיים נדמה לי, שהציבור חכם הרבה יותר, ומבין הרבה יותר, מאשר הפוליטיקאים והכתבנים. ואשר לפינטו: השינאה לא גרמה לי או להתחרט על המעשה. כיום, בדיעבד, אני משוכנע שיבעתיים ש"חשיפת הפרשה היתה תר"מ חסובה למדינה ולצה"ל. כי עד כמה שידוע לי, לא אירעו מעשי-פינטו במלחמת-לבנון. היתה בצה"ל פעולה רצינית כדי למנוע את הישגותם של מעשיים כאלה. אם כן, היה בהחלט כדאי לסכול את השינאה.

האיש שחזר מן החום

שלושה ימים, שלוש ארצות.

כשיצאתי מתל-אביב בבוקר, היה חם. כשהגעתי לפאריס, היה חם. בלונדון היתה אתנחתה — מזג-אוויר נעים וקריר, קצת גשם, והרבה-הרבה ויכוחים על המשוגע שבנסנס לארמון באקינגהם, שישב על מיטתה של המלכה ושוחח עימה במשך עשר דקות, עד שאני-הביטחון הבחינו בקיומו. רק באנגליה. GOD BLESS THEM. בניירורק שרר חום טרופי. ושינגטון היתה גיהנום. בפאריס נפגשתי עם סרטאוי, אשר סיפר לי על ההצרה ההיסטורית שאותה מסר באותו יום במוסד רב-יוקרה לעניינים בינלאומיים: הצהרה שבה הודיע בצורה חד-משמעית שאש"ף מוכן להכיר בישראל על בסיס של הדדיות. בלונדון השתתפתי באירוע חסרת-קדום: מסיבת העיתונאים הפומבית המשותפת הראשונה של כוחות השלום באש"ף ובישראל. ישבנו זה לצד זה: מתי פלד, סרטאוי ואני, ודיברנו על הדרכים לשלום.

בארצות-הברית ביליתי יומיים קדחתניים: 16 שעות רצופות ביממה. שאותן ביליתי בעיקר במכונות: מראיון לפגישה עם סנטורים וחברי בית-הנבחרים, ממסיבת עיתונאים לאולפן-טלוויזיה, מפגישה עם פלסטינים לפגישה עם רבנים, מאסיפה של פעילי-שלום (ישראלים, פלסטינים, יהודים וערבים, בערבוביה) ששיחה עם ראשי-הכנסיות. נדמה לי שהגשתי שיא עולמי — הופעה בכל רשתות הטלוויזיה תוך יומיים: אן-בירטי, סירי-באט, איי-בי-טי, הטלוויזיה הציבורית וטלוויזיות הכבלים.

מכולן התרשמתי ביותר דווקא מטלוויזיה-הכבלים. יצאתי מפגישה עם הסנטור היהודי רודי בושוויץ, מין אהוד אולמרט אמריקאי (מבחינת הרמה המוסר גם יחד), שהשמיע תוך חמש דקות מכול של דברי הבל ובורות אשר יכלו להרגיז פיל. יצאתי מהבניין, ועל הדשא ממול תפסו אותי אנשי הכבלים.

חוברתי לחוטים, תקעו לי אונניה באוזן, חיברו לי מיקרופון לעניבה (כן, עניבה בחום התופת!) וכך בעומדי על הדשא מול כיפת-המארציפאן המפורסמת, רואיינתי, המראיין ישב באולטנה, במרחק של כמה מאות קילומטר רים, ולא ראיתיו. אך הוא ואני נראינו באותם רגעים על ידי חמישים מליון אמריקאים בבתי-הם. פילאי הטכניקה, בהשוואה לזה, הטלוויזיה הרגילה נראית מיושנת. נכנסים לבניין שקט יותר מאשר בית-חולים, וגם נקי וסטרילי יותר. כמה דקות של המתנה, כמה דקות של שידור, והכל נגמר. כרויכך מליונים ראו ושמעו, וזהו. מי שרגיל לטלוויזיה הקשאלית יכול רק להתפעל מהעדר התכונה, הרעש, התקלות והאילתור, שהופכים שם כל שידור לחוויה בלתי-נושכת (לראייה: אני זוכר, למרות שהופעתי לאהרונה בטלוויזיה הישראלית לפני שנים).

הרומאן שלי עם כליה-התיקשורת האמריקאיים היה מזור. במשך כמה ימים, בשעה שכלי-התיקשורת האירופיים יצאו מעורם בדיווח על ראינו העיתונאי עם ערפאת, קיימו עמיתיהם האמריקאיים דממת-אלחוט (העולם הזה 2341 חלם מוחלט. יוק).

פיתאום זה נשבר. לא גרם לכך שום חומר שבא מהארץ. הכתבים האמריקאיים בישראל, גדולים וקטנים, פשוט לא דיווחו.

הכתבה הראשונה הופיע בלוס-אנג'לס טיימס, מידי כתב שלו בירושלים — הכתב היחיד שדיווח, הוא פול לצדדים, התלופף כדי שלא להרגיז את הממשלה יותר מדי, אך דיווח.

למחאת היום החליטו עורכי ושינגטון פוטט משמחו

אינו כשורה, ופירסמו את העניין. לא ככתבה של כתבם בארץ, אלא — בצורה הרגה לגמרי — עליידי העתקת הכתבה של לוס-אנג'לס טיימס.

באותו רגע נשבר טיימס הניירורקי. גם הוא לא פירסם כתבה של הכתב שלו בארץ — עיתונאי מכובד מאוד — אלא העתיק מאמר שכתבתי בטיימס הלונדוני, עליפי הזמנת העיתון הבריטי האגדתי. כך עשה גם הראלד טריביון האמריקאי, המופיע בפאריס. הוא היה העיתון האמריקאי היחיד שדיווח על הפגישה מייד אחרי שנערכה, ועתה העתיק את המאמר שלי מהעיתון הבריטי (כל זה אחרי נטילת ראשות ממני, כמובן).

לאחר מכן באו תחנות-טלוויזיה. הן רבו ביניהן מי תראיין אותי ראשונה, הן שברו את הכלל שתחנה אחת לא תראיין אדם שכבר רואיין בתחנה היריבה. גברת נחמדה אחת (לפי הקול, לפחות) בילתה איתי שני לילות — היא צילצלה לי כל שעה כדי לוודא פרט זה או אחר לקראת השידור.

אף צוות ישראלי אחד של תחנה אמריקאית לא ראיין אותי בארץ — והראיון היחיד מסוג זה שצולם בארץ לא שודר. רק אחרי שהיו הפירסומים הראשונים באמריקה, באיחור של שבוע, החל המירוץ המטרופ של תחנות-טלוויזיה.

מורה, זה מלמד משהו על כלי-התיקשורת האמריקאיים, על נציגיהם בישראל ועל דרכי-ההלחץ של מכות-התעמולה הממשלתית בישראל.

תוך כדי כך למדתי שאמריקה שורצת ממש שכירי-עט

ושכירי-ספה מטעם ממשלת" בגין, רוב התוכניות לא יכלו לראיין אותי מבלי לשתף בשידור מישהו שיקים את "האיוון" — לרוב איש של מיפגנת-העבודה הישראלית, השוהה באמריקה (על חש" בון מי?) כדי לנהל שם את התעמולה של ה"ה בגין ושרון. תועמלנים-מטעם אלה משמיצים בכל-ספה, בי אוני האמריקאים, את מחר נהיה-שלום הישראלי, וכמו כן גם את אחי אישית. "הם עוררים לך מאור", אמר לי, בהומור יבש, אחד מאנשי-הטלוויזיה האמריקאיים, "להבא, כדאי שתביא אתם ישר איתך. הם מרגיזים את הקהל ומוסיפים לאמינות של דבריך".

אך בעיקר עזרו לי, כנראה, ה"ה מודעי וקאופמן ודומיהם, והחלטת הממשלה לפתוח נגדי בחקירה מישיבת טרתית בעזון בגידה. "העניין הזה הפך אותך מסיפור טוב לסיפור מצויין!" חיוה את דעתו אחד המראיינים שלי.

הודאה של מבריה

הטיסות הארוכות, שהיו בעבר תענוג של פינוק ורגיעה, הפכו זה מכבר לגיהנום. הנוסעים דחוסים במטוסים כסרדינים בקופסה, רוחב המושבים הולך ומצטמצם, וברוב קווי-התעופה השרות הוא, במיקרה הטוב ביותר, בבחינת יציאה-כדי-חובה.

הדבר היחיד המאפשר לי לעבור טיסה כזאת, הנמ"שכת חמש או עשר שעות, הוא הווקמן. אני חובש את האוזניות ברעש שאני נכנס למטוס, ושומע באך ובטהובן עד לרגע שבו כבים המנועים.

מזה 25 שנים, כמדומני, לא נערך אצלי חיפוש במכס. אני מניח שכל המוכסים הם די אינטליגנטיים כדי להבין כי איני אידיוט כזה שאסתכן בהברחת מכס — גם אילו הייתי נוטה לכך.

הפעם המתין לי מוכס חרוץ, ששלח בי עוד מרחוק מבטים של זעם. יתכן כי כעס על כך שלא יכול היה להיות נוכח באותה עת בעצרת שהתקיימה בתל-אביב, ולצרות יחד עם הממונים, "בגין לשליטון" הוא קרא לי לפתוח את מיוזודתי ותיק-היד שלי. מייד גילה את הווקמן — אחד העתיקים ששרדו בעולם משנת-הייצור הראשונה. שנים של שרות נאמן ניכרים בו היטב. האם הצהרתי עליו בצאתי מן הארץ?

לא. מודה, לא הצהרתי, לא הצהרתי על שום דבר, גם לא על שני רשמיהקול שאותם אני נושא עימי דרך-קבע. הוא מצא את שניהם בקלות.

הנה — הברחה מובהקת! למרבה צערו מצאתי בין הניירות הצהרה ישנה, מלפני כמה שנים, שבה נרשם רשם-קול אחד, זה שהיתה מצויה בו הקסטה של הראיון שלי עם ערפאת, השני לא היה רשום בשום מקום. ערכו, אני משער, כמה דולר — פחות מן הטובין שמו" תר להכניסם לארץ בלי מכס. אך יחד עם הווקמן, אולי זה עלה על הסכום.

המוכס היררה, חשב, מיהר למישרד אחר, התעכב במישרד שני, והודיע בתרועת-ניצחון שהחליט להחרים את רשם-הקול השני. הוא הגיש לי טופס של צור-החרמה.

רשמתי עליו: "נא להעביר את המכשיר לוועד למען החי"ר, והחזרתיו לו."

לחשומת-לב מנהל-המכס: נא לפעול על פי הור"ראה זה.

אחדים מהם. בקיצור — למדתי להתייחס אליהם כאל בני-אדם, בעלי אופי שונה, רמת-הבנה ומוטיבציה שונה. משוכנע, נדמה לי, אני שגריר טוב. אני יכול להסביר את נקודת-ההשקפה שלנו בצורה המובנת לבעלי-שיח, וזה מרוב פטרויטיות ישראלית ודאגה לביטחונה ושלומה של ישראל, אני יכול להסביר לבני-עמי את דעתם ורגשותיהם של הפלסטינים. אילו הטילה עלי ממשלתי שליחות של שלום בקרב הפלסטינים, נדמה לי שהייתי יכול למלא אותה באמונה.

התוצאה היא שיצא לי בחוגים מסוימים שם של "אוהב ערבים", וזהו בארץ הקלה הנוראה ביותר, מאשימים אותי ששכחתי שאני ישראלי, וכי הפכתי פלסטיני, וזה, כמובן, שטות. איני יכול אלא להיות ישראלי, ושום פלסטיני — מיאסר ערפאת עד סרטאוי — איני יכול אלא לראות בי ישראלי. אבל מי שרוצה לראות בפלסטינים "מחבלים" בלבד, חבורה של שדים ורוחות, מוכרח לראות את מעשי בעין רעה מאוד.

אני רואה כי שגריר מטעם ישראל האחרת, זו שהייתי רוצה שתהיה, זו שאני מקוה שתהיה, ומפני שאני חולה ב"מחלת השגרירים" — אפשר לקרוא לה שגרת — הייתי יכול להיות שגריר לא רע.

שינאה ברחוב

אחד מידידי שאל אותי אם אני חש, מאז פגשתי עם ראש אש"ף, באווירה של שינאה.

יכולתי להשיב לו, בכנות, בשלילה. היה מבול של מאמרי-הסתה נגדי בעיתונות, אך איכשהו לא הרגשתי שזה השפיע על האנשים שנתקלתי בהם ברחוב ובמקומות פומביים אחרים.